

Jaarverslag 2016

Stichting Bijbels Museum & Stichting De Cromhouthuizen

Inhoud

Jaarverslag 2016.....	1
1. Algemeen	4
Doelstelling:	4
Missie:	4
Bestuur en directie:.....	4
2. Programmering en presentaties Bijbels Museum.....	5
Bijbelzaal	5
Dagactiviteiten	7
Feest! in de Stad: dagactiviteiten.....	8
Bijbels Museum in het Land	8
3. Programmering en presentaties Cromhouthuis	8
Programmering (i.s.m. The Wunderkammer).....	8
Concerten (i.s.m. Museum Geelvinck).....	8
Dagactiviteiten Cromhouthuis	9
Publieksbereik.....	9
4. Collectie.....	10
5. Samenwerkingen.....	11
Amsterdam Heritage Museums	11
Stichting Collectie van Noordwijk	12
Stylisten Collectief The Wunderkammer	12
Vermeulen Brauckman Stichting en Protestantse Kerk Amsterdam	12
Catharijne Convent	13
Amsterdam Dance Event (ADE) en MuseumN8.....	13
De Nieuwe Bijbelschool	13
Museum Geelvinck.....	14
6. Interne organisatie.....	14
Continuïteit	14
Personele zaken	15
Donateurs.....	16
Programmafinanciering.....	16
Resultaat	16
7. Geconsolideerde balans.....	18
8. Geconsolideerde staat van baten en lasten.....	19
9. Toelichting op de geconsolideerde balans: grondslagen.....	20
10. Toelichting op de geconsolideerde balans.....	23
11. Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten	26
12. Bijlage 1: Verdeling lasten conform model gemeente Amsterdam.....	32

13.	Bijlage 2: Prestatieverantwoording subsidie gemeente Amsterdam	33
14.	Bijlage 3: Nevenfuncties bestuursleden.....	34
15.	Bijlage 4: Overzicht horeca.....	36
16.	Bijlage 5: Begroting 2017	37
17.	Controleverklaring door de onafhankelijke accountant	38

1. Algemeen

De stichting Bijbels Museum opgericht bij notariële akte per 8 april 1974. De statuten zijn op 16 juni 1999 herzien bij notariële acte. Stichting De Cromhouthuizen is opgericht bij notariële akte op 13 juli 1995.

Doelstelling:

De statutaire doelstelling van de Stichting Bijbels Museum is om in een museale context inzicht te geven in de geschiedenis, achtergrond, inhoud en invloed van de Bijbel op de Nederlandse cultuur. De stichting Cromhouthuizen heeft tot doel het verwerven, restaureren en in standhouden van het monumentale pand aan de Herengracht 366/368 te Amsterdam in de zin van de 'Monumentenwet 1988'. Het bestuur van de stichting Bijbels Museum fungeert als bestuur van de stichting Cromhouthuizen.

Missie:

Het Bijbels Museum geeft inzicht in de invloed van de Bijbel op de westerse cultuur in het verleden en heden en draagt daarmee bij aan onze samenleving en de rol daarin van de godsdiensten. Het museum doet dit door middel van uitwisseling van kennis en ervaring in samenwerking met anderen vanuit de bijzondere locatie van het monumentale Cromhouthuis aan de Herengracht te Amsterdam.

Bestuur en directie:

Het bestuur van de Stichting Bijbels Museum en de Stichting Cromhouthuizen in 2016:

Dr. S.J. Noorda, voorzitter
Drs. M. Timmers Verhoeven, penningmeester
Prof. dr. J.W. van Henten
Mr. M.L. Bremer
Drs. C.H. Broers
Prof. Dr. S. J.C. Hemels

Het bestuur kwam in 2016 10 keer bij elkaar, te weten op:

04-01-2016	09-05-2016	26-09-2016
18-01-2016	13-05-2016	01-12-2016
25-01-2016	04-07-2016	
11-04-2016	05-09-2016	

In het verslagjaar was sprake van drie uitzonderlijke gebeurtenissen voor beide stichtingen, waarvoor het bestuur extra aandacht had:

1. Eind 2015 werd bekend dat Judikje Kiers per 1 februari 2016 benoemd zou worden als directeur/bestuurder van het Amsterdam Museum en daarom zou vertrekken als directeur van Bijbels Museum en Ons' Lieve Heer op Solder. Birgit Buchner werd op 1 februari 2016 benoemd als nieuwe directeur in Ons' Lieve Heer op Solder. Het bestuur van het Bijbels Museum heeft daarop Birgit Büchner gevraagd om tot 31 december 2016 voor één dag per week de rol van directeur a.i. op zich te nemen. Voor de zomer is er een sollicitatieprocedure gestart voor een programmadirecteur voor het Bijbels Museum, die vanaf 1 september 2016 is ingevuld door Carolien Croon.
2. Op 1 augustus 2016 werd bekend dat het subsidieverzoek voor de Kunstenplanperiode 2017-2020 door het Amsterdams Fonds voor de Kunst was afgewezen. Dit had grote financiële en personele gevolgen voor het Bijbels Museum.

- Op 1 november 2016 liep de langlopende lening van ABN AMRO Bank op het pand, de Cromhouthuizen, van rechtswege af. ABN AMRO liet in de zomer weten de lening niet te willen herfinancieren. Het bestuur is daarop in gesprek gegaan met Triodos Bank over een nieuwe hypotheekverstrekking. Triodos Bank verlangde na het nieuws over de beëindiging van de subsidie door de gemeente Amsterdam een garantstelling voor de exploitatie van het Bijbels Museum en het Cromhouthuis. De exploitatiegarantie voor het Cromhouthuis is afgegeven door het Amsterdam Museum, met wie Stichting Cromhouthuizen tot een beheerovereenkomst kwam. Deze is voor de duur van één jaar overeen gekomen (2017), waardoor ook de hypotheek voor één jaar werd verstrekt, tot 31/12/2017.

2. Programmering en presentaties Bijbels Museum

Bijbelzaal

De bedoeling met de Bijbelzaal is om een podium te bieden aan jonge curatoren en kunstenaars (-collectieven) die kleine presentaties – die we interventies noemen – op basis van een Bijbels thema ontwikkelen en presenteren. De Bijbelzaal heeft als ondertitel ‘Close Reading’ meegekregen, waarbij een dynamische omgang met oude en nieuwe kunst/voorwerpen, oude en nieuwe interpretaties van Bijbelteksten en -verhalen centraal staat.

Zonde

01-10-2015 t/m 31-05-2016

Met Zonde bouwt het Bijbels Museum verder aan een lange traditie van reflectie en bezinning op de teksten uit de Bijbel die daaraan ten grondslag liggen. Daarbij is het project een voorbeeld van het zogenoemde *transhistorical curating*.

Zeven jonge hedendaagse kunstenaars reflecteren door middel van kunstwerken en performances op het thema Zonde. Vanaf oktober 2015 tot en met april 2016 presenteert iedere maand een andere kunstenaar een visie op één van de zeven zonden. Naast kunst uit eigen collectie worden prenten van onder meer Rembrandt en Pieter Brueghel uit de collectie van het Rijksmuseum getoond. Tevens is een schilderij van Adriaen van der Werff, een bruikleen van het Rijksmuseum Twente, opgesteld.

In januari t/m april waren er kunstwerken en evenementen rondom respectievelijk de zonden Gulzigheid, Afgunst, Luiheid en Hebzucht. De gehele presentatie was een groot succes en trok een nieuwe doelgroep, de zogenoemde millennials. De maand mei werd ingezet om een overzicht van alle Zonde-kunstwerken naast elkaar in de Bijbelzaal te presenteren. Zie foto onder.

Pasen: prenten uit eigen collectie

20-3-2016 t/m 3-4-2016

Pieter Jan van Giersbergen heeft in het kader van zijn stage twee Young-curators presentaties in de Bijbelzaal ontwikkeld. Aswoensdag tot en met paaszondag werden verbeeld in zes gravures uit de 17^e t/m de 19^e eeuw.

Pinksteren: prenten uit eigen collectie

15-5-2016

Eveneens van Pieter Jan van Giersbergen pinksterprenten uit eigen collectie. De presentatie werd aangevuld met een Maria-Icoon van het Iconenatelier van Tom Breukel.

Barmhartigheid: prenten uit eigen collectie

01-06-2016 t/m 15-9-2016

Paus Franciscus heeft 2016 uitgeroepen tot het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Ook in de Bijbel is het een wel besproken thema. Jezus discussieerde veel met de wetgeleerden van zijn tijd. Zijn antwoorden op vragen gaf hij vaak de vorm van een gelijkenis, zoals de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. Een schilderij en prenten uit de collectie van het Bijbels Museum tonen het verhaal van de barmhartige Samaritaan.

Gelijkenissen

1-10-2016 t/m 8-1-2017

In de Bijbel komen talloze Gelijkenissen of Parabels voor. Het zijn vaak korte verhaaltjes, bedoeld om de lezer of luisteraar een nieuw inzicht te geven met behulp van bekende beelden uit het dagelijks leven. Ze zijn een beetje ontregelend, houden ons een spiegel voor en dwingen ons tot nadenken over wat we doen of zijn. Gelijkenissen of Parabels zijn literaire juweeltjes die talloze kunstenaars door de eeuwen heen hebben geïnspireerd. De situatie van de personages uit het verhaal kan bijna altijd vergeleken worden met die van de toehoorders. Die herkenning maakt het spannend en maakt de weg vrij om de actualiteit volop te betrekken in nieuwe kunstwerken en nieuwe beschouwingen over de tekst.

Negen tekenaars van de Nederlandse Kring van Tekenaars en negen theologen gingen een uitdagende samenwerking aan. Zij moesten zich niet alleen verhouden tot elkaar, maar tegelijkertijd tot de Bijbel en de actualiteit. Aan de Bijbelkenners werd gevraagd om een uitleg en tekstbeschouwing te schrijven voor een breed publiek en aan de tekenaars om een kunstwerk te maken dat zich kon manifesteren tussen de bestaande historische collecties van het Bijbels Museum.

Het werk van de tekenaars en het resultaat van de boeiende dialogen werden vanaf 1 oktober gepresenteerd. Tijdens de presentatie werden eigentijdse evenementen georganiseerd. Door Predikant Klaas Holwerda museumvespers en bijbeltafels, en door artiest Rik Zutphen alias de Droominee, een spoken word performance. Op deze manier gaf het museum samen met theologen, kunstenaars en bezoekers de presentatie extra context en handvatten die toepasbaar zijn op het dagelijks leven. Voor het bijzondere 'kille nacht, heilige nacht' – een ontbijt en rondleiding met gesprek naar aanleiding van het kunstwerk 'De vriend te middernacht' onder leiding van Klaas Holwerda werden daklozen uit de stad uitgenodigd.

De (ver)wording van Hemel en Aarde

21, 22 en 23-10-2016 en 5-11-2016

Een techno-interpretatie van Genesis: De aarde begon woest en ledig, als een dansvloer in een ondergrondse club. Donkere beats, hevige stormen, een ongevormde oer massa. Dan is er die grootse ingreep: Er zij licht! En er gaat een nieuwe wereld open.

Het Bijbels Museum transformeerde tijdens het Amsterdam Dance Event tot een (silent) disco waarin de bezoeker de schepping van hemel en aarde beleefde. Door het hele museum en de tuin, waar vredigheid en beklemming elkaar afwisselen, werden opeenvolgende performances georganiseerd, waarin de (ver)wording van Hemel en Aarde uitgebeeld werd. Deze techno-interpretatie van Genesis werd gepresenteerd door theoloog, schrijver en cultureel ondernemer Rikko Voorberg in samenwerking met DJ Joost Dekker (Luisterbink), VJ Geerard Labeur, Spoken Word artiest Rik Zutphen aka De Droominee en filmtoetsenist Matteo Mijderwijk.

Dagactiviteiten

Naast de hierboven beschreven activiteiten organiseerde het Bijbels Museum in 2016 de volgende (dag)activiteiten, al dan niet in samenwerking met partners:

- 25-01-2017 De Nieuwe Bijbelsschool: "De tekst mag het zeggen"; Karel Deurloo 80 jaar
- 09-05-2016 Donateurs dag / afscheid Judikje Kiers: Thema: "Wij verzamelaars"
de donateurs namen iets persoonlijks mee ("geloof en herinnering") en doneerden een vitrine aan Judikje Kiers voor het tentoonstellen van deze objecten en het verhaal eromheen, waardoor het immateriële erfgoed een plek heeft in het museum
- 04-08-2016 World Religion Boat i.h.k.v. Gay Pride
- 09-10-2016 Bart Robbers-lezing in samenwerking met Vermeulen Brauckman Stichting en Protestantse Kerk Amsterdam
- 01-12-2016 De Nieuwe Bijbelschool: "De Bijbel als fictie"; ter gelegenheid van de 100^e geboortedag van Frans Breukelman

Feest! in de Stad: dagactiviteiten

- 18-03-2016 Kunstschooldag: Feest!
- 27-03-2016 Vrolijk Pasen: evenement bij Feest!
- 05-05-2016 Hemelvaart: evenement bij Feest!

Bijbels Museum in het Land

In 2016 was het Bijbels Museum weer actief in het land om de veelzijdige collectie buiten de museummuren te tonen. In 2016 zijn er minder activiteiten en minder bezoekers buiten Amsterdam gehaald dan in 2015, omdat in dat jaar voor zes theatervoorstellingen in verschillende zalen in het land werd samengewerkt met partner De Tafel van Vijf.

In 2016 werden de volgende activiteiten gerealiseerd:

11-02-2016 – 31-03-2016	Kruiswegstaties	Galerie 44, Den Haag
27-11-2016	Presentatie Kersttaferelen	Protestantse Kerk Castricum
27-11-2016	Kerstpresentatie	Maranathakerk Castricum

3. Programmering en presentaties Cromhouthuis

Programmering (i.s.m. The Wunderkammer)

25-03-2016	Opening van de zalen Heerlijkheid en zaligheid in het Cromhouthuis
15-11-2016	Persontbijt in het Cromhouthuis
17-11-2016	Opening Kerst in het Cromhouthuis

Concerten (i.s.m. Museum Geelvinck)

30-09-2016	Muziek in het Zeven Bruggenkwartier 2016: Erard Ensemble – Ken uw Weense Klassieken
05-10-2016	Besloten concert: Willem Brons en Wakana Shimizu - In memoriam Romain d'Ansembourg
15-10-2016	Forte piano Festival: Richard Egarr & Alexandra Nepomnyashchaya - All Schubert
29-10-2016	Forte piano Festival: Frederic Voorn en Gabriele Toia - Inspiration & Innovation

In de serie:	Muziek aan de gracht: Geelvinck salon in het Cromhouthuis
06-11-2016	Willem Brons en Wakana Shimizu -
13-11-2016	Thera Coppens en Paula Bär-Giese - Hortense de Beauharnais

20-11-2016	Carol Ruiz piano en Miriam Durr - Sax-Piano
27-11-2016	Clara Biermasz en Adam Javorkai - Frédéric Chopin en David Popper
04-12-2016	Maya Fridman en Jeff Heijne - Búsqueda del duende
11-12-2016	Egbert Jan Louwerse en Henry Kelder - Morceaux de concours
18-12-2016	Eolian Ensemble met de film: The Snowman (kindermatinee)
25-12-2016	Desirée Verlaan zang en Charlie Bo Meijering – Kerst in het Cromhouthuis

Dagactiviteiten Cromhouthuis

01-04 t/m 30-04-2016	Tulpenfestival
17, 18, 19-6	Open Tuinen Dagen
13-10-2016	Schouw Amsterdam Museum

Publieksbereik

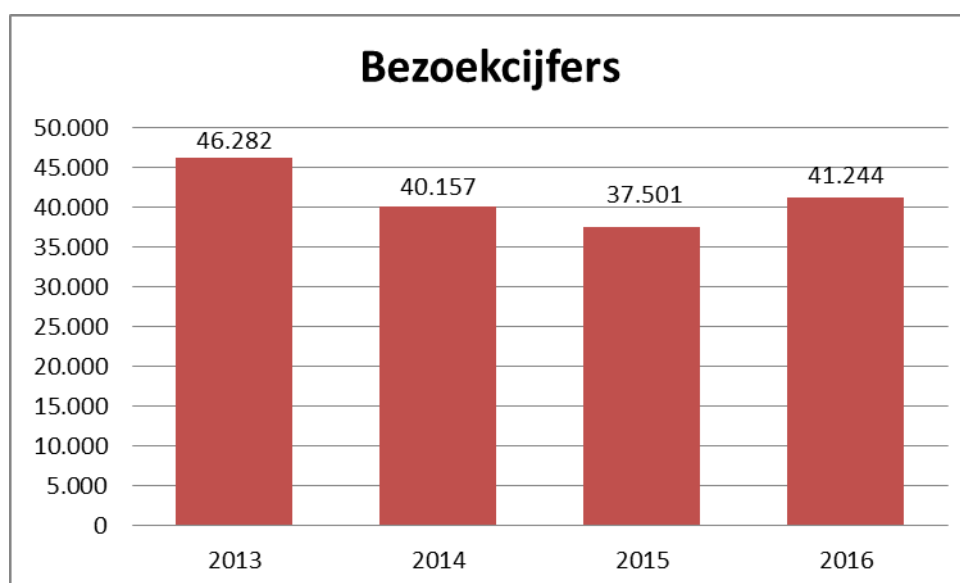
Het Bijbels Museum/Cromhouthuis bereikte in 2016 het volgende publiek:

Bezoekers	Vol	MK	I A'dam	Overig	School	Totaal
Totaal	3.863	13.275	1.256	229	1.621	41.244

Stijgingen / dalingen t.o.v. vorig jaar

2015	851	813	-190	2.257	-155	576
2016	28%	7%	-13%	12%	-9%	9%

Sinds de oplevering van de nieuwe vaste opstelling van het Cromhouthuis hebben we de bezoekerscijfers langzaam zien toenemen. Uiteindelijk hebben we een toename van bijna 10% ten opzichte van 2015 gerealiseerd.

4. Collectie

Bij het Bijbels Museum is één conservator in dienst, Hermine Pool. Zij heeft behalve de registratie, het beheer, behoud en het bruikleenmanagement van de collectie, een belangrijke taak bij het ontwikkelen van presentaties en het daarvoor benodigde contextualiseren van de collectie. Ook begeleidt zij de externe (young-)curators, stagiaires en vrijwilligers.

De conservator kreeg in 2016 voor de registratietaak hulp van een part time vrijwilliger. Ook voor het transport van collectie voor enkele specifieke series bruiklenen aan kerkgemeenschappen in het land, kreeg het museum in het verslagjaar hulp van een vrijwilliger.

Uit eigen collectie werden dit jaar prenten tentoongesteld in het kader van het Project Zonde en in het kader van de christelijke feestkalender met Pasen, Pinksteren, Maria Hemelvaart en Kerst. Vanwege het Jaar van de Barmhartigheid was er in de Bijbelzaal een kleine presentatie met schilderij en prenten over de Barmhartige Samaritaan.

In 2016 ontving het museum meerdere schenkingen van Bijbels, kerkboekjes en commentaren. Aan de schenkingen van donateurs en vrienden van het Bijbels Museum worden de persoonlijke verhalen van de schenkers verbonden. Zo schonk bijvoorbeeld de familie L. van der Kooij twee micrografieën van het OT en NT met het familieportret van de vervaardiger en vertellen deze objecten het verhaal van een Joods-katholieke familie. Van de familie J. U. Postma ontvingen we circa 25 objecten die allemaal verbonden zijn met het thema 'Geloof, hoop en liefde: huiselijke devotie', waarbij de hr. Postma een uitvoerige biografie schreef over de betekenis van het geloof voor hem en zijn vrouw Marijke Postma-Kok. Mevrouw A.C. Mudde doneerde een kerkboekje met gouden slot en een gouden hangertje met het portret van haar grootmoeder. Het Bijbels Museum is alle schenkers zeer dankbaar voor hun bijzondere en persoonlijke bijdragen aan de collectie.

Het in 2015 gestarte project Bring your own bible, waarvoor bezoekers Bijbels kunnen schenken aan het museum, die andere museumgasten weer kunnen meenemen, kreeg in 2016 een vervolg. Eén van de vrijwilligers van het museum leidt dit project, waarvoor veel belangstelling was uit het hele land, zowel van schenkers als van ontvangers van gebruikte Bijbels.

In 2016 ontving conservator Hermine Pool de NWO Museumbeurs voor haar promotieonderzoek aan de Faculteit voor Geesteswetenschappen van de UvA. In het onderzoek, onder leiding van promotor prof. dr. Jan Willem van Henten en copromotor dr. Mirjam Hoijsink wordt de 19de eeuwse collectie van ds. Leendert Schouten door middel van literatuur en bronnenonderzoek wetenschappelijk onderzocht in relatie tot de cultuur-historische, theologische en religieuze context waarin de collectie ontstond én in relatie tot de religieuze identiteit van de verzamelaar. Naast het promotieonderzoek wordt door middel van publieksonderzoek onderzocht of de 19de eeuwse collectie herkenbaar, verbindend en identiteitsvormend is voor Nederlanders die ruim anderhalve eeuw later dan ds. Schouten leven, geloven en denken en waarvan velen waarschijnlijk een ander religieus perspectief hebben. Aan de ontwikkeling, uitvoering en analyse van dit onderzoek werken ook collega's van het Amsterdam Museum mee. In najaar 2017 zullen de bevindingen in het kader van het Jaar van de Reformatie worden gedeeld en bekendgemaakt tijdens een symposium.

Over de collectie zijn onder leiding van de conservator verschillende colleges/rondleidingen gegeven voor studenten van de Reinwardt Academie, de VU en de UvA.

5. Samenwerkingen

Amsterdam Heritage Museums

De bundeling van krachten – Amsterdam Heritage Museums - met het Amsterdam Museum / Willet - Holthuysen en Museum Ons' Lieve Heer op Solder is in 2016 verder ontwikkeld. Het gezamenlijk ondernemerschap was in het eerste half jaar onveranderd gericht op verhoging van de kwaliteit van het inhoudelijke aanbod, versterking van professionaliteit, effectiviteit, efficiency en slagkracht. De samenwerkende musea tonen en vertellen ieder een deel van het cultuurhistorische verhaal van Amsterdam en streven er naar via deze aanpak de bezoeker een helder cultuurhistorisch aanbod aan te reiken op verschillende locaties met ieder hun eigen sfeer, kwaliteit en geschiedenis. De gezamenlijke besturen en Raad van Toezicht van de Amsterdam Heritage Museums hebben de tot stand gebrachte samenwerking en de opzet van het gezamenlijke kunstenplan positief geëvalueerd. De Amsterdam Heritage Museums hebben daarom ook een gezamenlijk businessplan opgesteld als aanvraag voor de Kunstenplansubsidie voor de periode 2017 - 2020. Hoewel deze samenwerking door gemeente Amsterdam vanaf het begin zeer is toegejuicht en gestimuleerd, heeft de gemeente verzaakt om de samenwerkingsorganisaties te beoordelen op dezelfde grondslag. De gemeente Amsterdam beoordeelde het businessplan voor het Amsterdam Museum, en het Amsterdams Fonds voor de Kunst beoordeelde het plan voor het Bijbels Museum/Cromhouthuis en voor Ons' Lieve Heer op Solder.

Op presentatiegebied is intensief samengewerkt. In 2016 is veel aandacht besteed aan de herinrichting van de historische kamers in het Cromhouthuis met honderden voorwerpen uit het depot van het Amsterdam Museum, om het verhaal van de oorspronkelijke bewoners, de Cromhout - dynastie die ruim honderdvijftig jaar in de panden woonde, te vertellen.

De ingezette afspraken over e - cultuur bij de diverse instellingen is verder ontwikkeld in 2016 en ook op facilitair gebied zijn grote vorderingen gemaakt door de samenwerking verder te intensiveren. E-culture heeft sterk bijgedragen aan de online zichtbaarheid van het project Zonde.

Vitale specialistische back-officetaken zoals de financiële administratie, donateursadministratie en ICT zijn ook in 2016 uitgevoerd in gezamenlijkheid. De overgang naar één telefooncentrale en één computernetwerk vanaf kerst 2015 markeert een volgende fase in de samenwerking, waarbij de efficiency maximaal is en terugkeren naar de oude situatie niet zonder extra kosten mogelijk.

Eind 2016 vond een evaluatie plaats van de samenwerking tussen de Amsterdam Heritage Museums, en zijn met het Bijbels Museum enkele nieuwe afspraken gemaakt voor 2017. Deze behelzen dat het Bijbels Museum en de Amsterdam Heritage Museums inhoudelijk blijven samenwerken waar dat geëigend is, en dat er voor de backoffice wordt samengewerkt op het gebied van financiële administratie, donateursadministratie, ICT en e-culture. Marketing en communicatie zal het Bijbels Museum vanaf 2017 zelf aansturen, waarbij wel informatie gedeeld zal worden en maandelijks overleg zal plaatsvinden tussen de directeur van het Bijbels Museum met het hoofd M&C van de Amsterdam Heritage Museums. Ook kan er voor projecten een beroep worden gedaan op de marketing & communicatieafdeling van de samenwerkende musea.

Met in het vooruitzicht de beëindiging van de subsidie per 1 januari 2017, heeft het bestuur besloten de exploitatie van het Bijbels Museum te beperken tot de programmering van het Bijbels Museum, en heeft het met betrekking tot de exploitatie van het Cromhouthuis nieuwe afspraken gemaakt met het Amsterdam Museum. Deze hebben geresulteerd in een beheerovereenkomst, waarbij het Amsterdam Museum – vanaf 1 januari 2017 en voorlopig voor één jaar - verantwoordelijkheid neemt voor de exploitatie van het Cromhouthuis. Met deze afspraak kan het Bijbels Museum in het pand aan de Herengracht gevestigd blijven en zijn museale taken daar blijven uitvoeren.

Als gevolg van de nieuwe situatie heeft het Bijbels Museum vanaf 1 januari 2017 geen vier inkomstenbronnen, maar nog slechts twee: inkomsten van donateurs en incidentele projectbijdragen. De publieksinkomsten vallen vanaf 2017 toe aan het Amsterdam Museum, en de subsidie is per die datum beëindigd. Het museum werkt daarom met een kernexploitatie uit donateursinkomsten, en dient de kosten voor de programmering volledig extern te financieren.

Stichting Collectie van Noordwijk

Enkele jaren geleden kon het Bijbels Museum samen met Bijzondere Collecties van de VU met bijdragen van diverse fondsen een waardevolle collectie zilveren Bijbelboekjes aanschaffen, die door privéverzamelaars Bernard en Hilly Van Noordwijk bijeen gebracht was. Voor behoud, beheer en presentatie van deze collectie werd de Stichting Collectie van Noordwijk in het leven geroepen. De directeur en conservator van het Bijbels Museum zijn bestuurslid van de stichting, net als de directeur en conservator van de Universiteitsbibliotheek van de VU. De stichting heeft een onafhankelijke voorzitter.

Een deel van de collectie wordt permanent getoond in het Bijbels Museum/Cromhouthuis. Het Bestuur van de Stichting Collectie van Noordwijk besloot in 2016 een beveiligde reisvitrine te schenken aan het Bijbels Museum. Deze biedt samen met de reisvitrine die in 2016 werd geschonken door de Vermeulen Brauckman stichting, plaats biedt aan circa 6 boekjes. Met de beide vitrines kunnen de boekjes veilig in bruikleen worden gegeven aan presentatie-instellingen en kerken in het land.

In 2016 vierden Bernard en Hilly van Noordwijk beide hun 80ste verjaardag in het Bijbels Museum en schonken ons toen een prachtig 17^e eeuws schilderijtje van een jong meisje met een zilverbeslagen kerkboekje.

Stylisten Collectief The Wunderkammer

The Wunderkammer exploiteert niet alleen de prachtig ingerichte museumwinkel in het Cromhouthuis. Het stylistencollectief heeft actief bijgedragen aan de styling van de museale opstelling in het Cromhouthuis, aan de inrichting van Café Cromhout, en verzorgt de seizoensgerichte aankleding in Café Cromhout door middel van bloemen, 'blow ups' aan de muur en andere versiering. Eind november kreeg het collectief de opdracht om het Cromhouthuis geheel in kerstsfeer aan te kleden. Daarvoor ontketende het Amsterdam Museum een

grote Abri-campagne in de stad.

Vermeulen Brauckman Stichting en Protestantse Kerk Amsterdam

Bart Robbers was een bekende bestuurder en politicus in Amsterdam. Hij was in het verleden onder meer bestuurslid en lange tijd voorzitter van het Bijbels Museum, bestuurslid van de Protestantse Kerk in Amsterdam, de Vermeulen Brauckman Stichting en gemeenteraadslid voor D66. Zijn onconventionele blik op de wereld en bijdrage aan de verschillende organisaties is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van deze instellingen. Onder zijn bevlogen leiding vierden we het 150-jarig bestaan van het Bijbels Museum. Hij was ook de auteur van de zogenoemde Basiscatechese, een programma voor scholen en catechisatie dat jarenlang als basis diende voor de rondleiding aan scholen en jeugdgroepen in het Bijbels Museum. Ook heeft hij de tekst geschreven voor de verhalenzolder; een interactief scholenprogramma dat aansloot bij de zogenoemde Tempelbergzaal met als thema: 'Wat is heilig? Heilige plaatsen'.

Na het plotselinge overlijden van Bart Robbers in januari 2015, vatten het Bijbels Museum, de Protestantse Kerk Amsterdam en de Vermeulen Brauckman stichting het plan op Bart met een inhoudelijk programma te eren. De Bart Robbers Lezing kwam in co-creatie tot stand. Onder de titel 'De kracht van verbinden' schetsten columnist en presentator Stephan Sanders en oud-Tweede Kamerlid en directeur van MEE Mirjam Sterk als 'hedendaagse profeten' een beeld van de rol van de kerk in de stad van de toekomst. Hun bijdragen werden afgewisseld met muziek van Jeroen Zijlstra. Moderator Judikje Kiers kroop in de huid van de toehoorders, en stelde de sprekers na hun betoog vragen. Het resultaat van de middag; twee sterke en van elkaar afwijkende visies, een volle zaal, publiciteit bij KRO-NCRV op de radio, in Kerk in Mokum en na afloop een publicatie bij Kok uitgevers.

Catharijne Convent

Met Museum Catharijneconvent Utrecht en Museum Ons' Lieve Heer op Solder werkte het Bijbels Museum samen op educatief gebied, in het project Feest! In de Stad en Feest! Op Solder. Een rijk scholierenprogramma over de traditie en viering van religieuze feesten in Amsterdam en Nederland. Deze presentatie over religieuze feesten werd door behalve door schoolklassen ook door kinderen in familieverband bezocht.

In 2016 bleek dat de gewenste groei van bezoek aan de tentoonstelling Feest! in het Bijbels Museum niet kon worden bewerkstelligd. Er zijn door de Amsterdam Heritage Museums extra sales-inspanningen verricht om te proberen nieuwe scholen te werven en scholen die de tentoonstelling al hadden bezocht tot herhaalbezoek te verleiden. Dit heeft niet het gewenste effect gehad.

De concurrentie in Amsterdam op cultureel educatief gebied voor het primair onderwijs is erg groot. In de stad staan veel (rijks-) musea met grote aantrekkingskracht op scholen, en grote marketing- en educatiebudgetten. Uit onderzoek dat de gemeente Amsterdam liet uitvoeren, bleek bovendien dat het educatieve aanbod in Amsterdam vele malen groter is dan door de scholen kan worden afgenomen. Daarbij was het aanbod van het Bijbels Museum voor de Christelijke scholen niet specifiek genoeg. Besloten werd daarom om de presentatie na het schooljaar 2016/2017 af te breken.

In 2016 bezochten in totaal 294 kinderen in schoolverband de tentoonstelling Feest! Weet wat je viert in het Bijbels Museum. Daarnaast bezochten families en volwassenen de tentoonstelling. Schoolgroepen uit Noord - Holland kregen gratis busvervoer aangeboden, dankzij externe financiering via het museum Catharijneconvent Utrecht.

Amsterdam Dance Event (ADE) en MuseumN8

Ook in 2016 droeg het Bijbels Museum programmatisch bij aan het Amsterdam Dance Event en aan de Museum N8, met een performance die door bijna het hele gebouw liep, en waarbij iedere zaal was ingericht als een volgende 'dag' uit het scheppingsverhaal van Genesis. Met (silent) techno, dance, spoken word, een vj, en een dansperformance van een danseres met een amateur- danser met een beperking in de tuin van het museum als afsluiting van de schepping (zie ook 2.)

De Nieuwe Bijbelschool

De Nieuwe Bijbelschool en het Bijbels Museum organiseerden gezamenlijk twee studiemiddagen voor theologen. De eerste vond op 25 januari plaats, op de 80e verjaardag van de oudtestamenticus Karel Deurloo, die als inspirerende leermeester van veel theologen die middag centraal stond. Het motto van de middag: 'De tekst mag het zeggen!' met sprekers Rinse Reeling Brouwer, Joep Dubbink en Piet van Midden. Tevens werd het nieuwe nummer van de 'Amsterdamse Cahiers', gewijd aan het werk van Karel Deurloo, gepresenteerd en aan hem aangeboden. Verder waren er vrolijke verhalen van Karel Eykman en muziek door Hermine Deurloo te beluisteren. Ter gelegenheid van de

honderdste geboortedag van Frans Breukelman op 1 december organiseren wij een feestelijke studiemiddag. Voor de hoofdlezing 'De Bijbel als fictie' was literator Geert van Istendael verantwoordelijk. Verder sprak theoloog Alex van Ligten over hoe hij van Breukelman leerde preken.

Museum Geelvinck

Tijdens de Gouden Eeuw verkeerden de Cromhouts in de hoogste kringen van Amsterdam en waren geparenteerd aan andere patriciërsfamilies, zoals onder anderen de Geelvincken en Hinlopens.

Verschillende telgen bekleedden de functie van burgemeester waardoor hun macht en invloed in de stad was verzekerd. Zo stonden zij aan de basis van de uitbreiding van de grachtengordel en inpoldering van de Beemster en woonden zij in stadspaleizen in Amsterdam.

Na het vertrek uit het Geelvinck Hinlopen Huis eind 2015, heeft Museum Geelvinck een nieuw onderkomen gezocht om de succesvolle Geelvinck Salon (muziekserie op de zondagmiddag) voort te kunnen zetten. Een tijdelijk onderkomen vonden zij in het voorjaar van 2016 in het Huis met de Hoofden aan de Keizersgracht. Aangezien het Huis met de Hoofden vanaf september 2016 een grote verbouwing te wachten stond, was dit slechts van korte duur. Vanaf oktober 2016 is het Cromhouthuis een duurzame samenwerking gestart met Museum Geelvinck. Een nieuwe serie concerten startte op 6 november 2016 onder de naam: Muziek aan de Gracht: Geelvinck Salon in het Cromhouthuis. De sfeer van de muzikale traditie in een stadspaleis op de gracht, vanaf de Gouden Eeuw tot heden, is hiermee voorlopig gewaarborgd. In 2016 zijn er in het totaal 13 concerten ten gehore gebracht voor in totaal 691 bezoekers.

6. Interne organisatie

Continuïteit

Het Bijbels Museum ontvangt vanaf 2017 geen structurele subsidie meer van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Daarom is een nieuw exploitatiemodel ontwikkeld, op basis waarvan vanaf januari 2017 gewerkt wordt.

Het Bijbels Museum beperkt zich vanaf 2017 tot zijn programmatische- en collectietaken. Dit heeft geleid tot een reorganisatie, waarbij afscheid is genomen van medewerkers wiens functies kwamen te vervallen. De exploitatie van de Cromhouthuizen is vanaf januari 2017 via een beheerovereenkomst overgedragen aan het Amsterdam Museum. Dit betekent dat onder meer alle kosten voor de openstelling, de huisvestingslasten en het onderhoud door het Amsterdam Museum worden gedragen. Alle opbrengsten zoals publieksinkomsten, inkomsten uit horeca en verhuur komen vanaf 2017 aan het Amsterdam Museum toe. Deze nieuwe afspraken dragen er aan bij dat het Bijbels Museum in het pand aan de Herengracht gevestigd kan blijven.

Het Amsterdam Museum zal met de eigen collectie en bruiklenen tentoonstellingen in het Cromhouthuis programmeren. De afspraken vergroten het publieksbereik voor beide musea en de zichtbaarheid van deelcollecties van het Amsterdam Museum in het Cromhouthuis.

De beheerovereenkomst met het Amsterdam Museum is aangegaan voor één jaar, 2017. Het Amsterdam Museum ontwikkelt in 2017 een businessplan voor de exploitatie van het Cromhouthuis, waarin behalve enkele tentoonstellingen per jaar ook een plan voor het intensiveren van commerciële verhuur is opgenomen. Dit plan zal eind april 2017 gereed zijn. Eind juni besluiten beide partijen of de beheerovereenkomst ook na 2017 kan worden gecontinueerd. Indien dat niet het geval is, zal de stichting de exploitatie van het pand staken. Het Cromhouthuis aan de Herengracht zal dan worden verkocht, waarna het Bijbels Museum met de overwaarde op het pand elders zijn programmatische activiteiten kan vervolgen.

De focus voor het Bijbels Museum ligt in 2017 vooral op de hoofdtaken collectie en programma, op het relatiebeheer met inhoudelijke partners en fondsen voor projecten en op het onderhouden van een goede relatie met de (ruim) 8000 donateurs. De donateurs leggen basis voor de exploitatie. Met hun schenkingen garanderen zij dat een compact kernteam van inhoudelijke medewerkers de collectie kan beheren en presenteren en nieuwe projecten en programma's kan ontwikkelen en produceren. Deze schenkingen zijn niet gegarandeerd. In de begroting voor 2017 is uitgegaan van kengetallen van de afgelopen jaren. Het is duidelijk dat er inspanning nodig blijft om het totale schenkingsniveau van de jaarlijks slinkende groep donateurs niet te laten afnemen. Het betekent immers dat de donateurs verhoudingsgewijs een grotere bijdrage moeten leveren om de organisatie in stand te kunnen houden.

Het Bijbels Museum gaat de komende jaren nieuwe projecten ontwikkelen in samenwerking met partners, zoals presentatie-instellingen in het land. Voor alle projecten - met uitzondering van kleinschalige interventies met werk uit de eigen collectie - wordt externe financiering gegenereerd van private en publieke fondsen. Met een aantal van deze fondsen was de afgelopen jaren al een goede relatie opgebouwd.

In 2017 zal er nieuw vrijwilligersbeleid worden ontwikkeld. Het Bijbels Museum kent al een vitale groep van circa 14 hoogopgeleide en betrokken vrijwilligers die verschillende taken uitvoeren. Zij helpen in het depot bij objectregistratie, geven rondleidingen en publieksvoorlichting op zaal, zorgen voor vervoer van kleinschalige tentoonstellingen met werk uit eigen collectie naar kerken in het land, een van hen maakt als 'vrijwillig conservator' kleine tentoonstellingen voor in de Bijbelzaal en één werkervaringsstudent zorgt voor de 'webcare' en het posten van berichten op de social media van het Bijbels Museum. Een aantal vrijwilligers studeert nog aan de Reinwardt Academie, aan de UvA of de VU en ziet het museum als plek om werkervaring op te doen en een netwerk op te bouwen. De komende jaren zullen we een groter beroep moeten en ook kunnen doen op onze vrijwilligers, en het netwerk van vrijwilligers verder uitbreiden. We kunnen hen bijvoorbeeld betrekken bij nieuwe projecten en programma's, bij publieksopbouw en bij het helpen onderhouden van de relatie met de donateurs. Hiervoor zullen we actief investeren in het uitbreiden van de groep vrijwilligers en het onderhouden van een goede werkrelatie met deze voor het museum belangrijke groep.

Personele zaken

Voor de personele organisatie had de beëindiging van de subsidie per 2017 grote gevolgen, die eind 2016 zichtbaar en voelbaar werden.

Een aantal medewerkers zegde in het najaar van 2016 zelf hun dienstverband op, en werd daarna niet vervangen. Het betreft de medewerker educatie, de office manager en de marketing & communicatie medewerker.

Van de medewerkers Interne Dienst en een aantal medewerkers horeca heeft het Bijbels Museum afscheid moeten nemen, omdat hun functie bij het museum per 2017 zou worden beëindigd. Voor al

deze medewerkers, waarvan een aantal al jaren aan het museum waren verbonden, had de beëindiging van hun dienstverband op het persoonlijke vlak grote gevolgen. Een enkele medewerker kreeg een deeldetachering naar het Amsterdam Museum aangeboden. Van de medewerkers die gedetacheerd waren aan het Bijbels Museum, werd de detachering stopgezet. Het Bijbels Museum gaat in 2017 door met drie vaste (parttime) medewerkers: de conservator, de directeur en een medewerker planning en productie.

Ook in 2016 werd het Bijbels Museum ondersteund door een vitale groep vrijwilligers. Zij zijn belangrijk voor de continuïteit van het museum en vervullen verschillende rollen. Eind 2016 namen we op zijn verzoek afscheid van de oudste van de vrijwilligers (82) die jarenlang wekelijks de reis uit Amersfoort naar Amsterdam maakte om daar op zaal voorlichting te kunnen geven aan ons publiek. Het bestuur van het Bijbels Museum bedankt alle medewerkers en vrijwilligers die in een roerig 2016 het museumpubliek tot op de laatste dag van het jaar gastvrij hebben ontvangen.

Donateurs

De stichting wordt al sinds de oprichting in 1974 trouw ondersteund door een grote groep donateurs. Deze schenkers zijn inmiddels op leeftijd, en er is al jarenlang weinig nieuwe aanwas, en relatief veel verloop, voornamelijk door overlijden. Momenteel kent het museum circa 8.000 donateurs, die gezamenlijk gemiddeld per jaar circa € 220.000,- schenken. Incidenteel ontvangt het museum bovendien legaten.

De donateurs worden minimaal eens per jaar uitgenodigd in het museum voor een donateursdag. Daarbij ontvangen zij drie keer per jaar een brief met inhoudelijke nieuws van het museum en een incassoformulier. In het najaar van 2016 zijn de donateurs in de brief geïnformeerd over het beëindigen van de gemeentelijke subsidie, en gevraagd om een extra schenking.

De meeste vrijwilligers die in het museum werken, zijn tevens donateur.

Programmafinanciering

Het Bijbels Museum is ruimhartig ondersteund door een aantal fondsen voor specifieke programma's, te weten door Vermeulen Brauckman, Prins Bernard Cultuurfonds, De Gijselaar-Hintzenfonds, Gravin van Bylandt stichting en de Vrijzinnige fondsen.

We eindigen met verheugend nieuws. In 2016 sloot de Vermeulen Brauckman Stichting een overeenkomst met het Bijbels Museum voor een meerjarige programmafinanciering voor 5 jaar. Jaarlijks zal het museum de plannen voor het volgende jaar voorleggen, zodat in gesprek met het fonds kan worden besloten aan welke programma's de bijdrage kan worden besteed.

Resultaat

De jaarrekening sluit met een negatief resultaat van € 52.987,- Dit resultaat heeft verschillende oorzaken waarvan de twee belangrijkste zijn: de lagere donateursinkomsten en de extra kosten die we hebben moeten maken vanwege de maatregelen anticiperend op het beëindigen van de gemeentesubsidie per 2017. Het negatief resultaat kan worden gedekt door onze reserves daarvoor aan te spreken.

Voor 2017 is de begroting zodanig aangepast dat we verwachten binnen de begroting te kunnen opereren, daarnaast zijn er garanties van het Amsterdam Museum met betrekking tot de exploitatie van het pand. In 2017 zal duidelijk worden wat de uiteindelijke consequenties zijn van het wegvallen van de gemeentesubsidie.

Amsterdam,

Namens het bestuur en de directeur van Stichting Bijbels Museum

dr. S.J. Noorda (voorzitter)

Carolien Croon (directeur)

(origineel exemplaar getekend)

7. Geconsolideerde balans

Activa	31 december 2016	31 december 2015
Gebouwen en verbouwingen	1.699.961	1.699.961
Overige inventaris	1.101	3.923
Materiële vaste activa	1.701.062	1.703.884
Vorraden	-	16.630
Vorderingen	133.519	189.539
Liquide middelen	259.528	203.799
Vlottende Activa	393.047	409.969
Totaal activa	2.094.110	2.113.852

Passiva	31 december 2016	31 december 2015
Algemene reserve	41.899	48.957
Bestemmingsfondsen	81.938	127.867
Eigen Vermogen	123.837	176.824
Langlopende schulden	0	1.700.000
Crediteuren	113.952	135.872
Overige kortlopende schulden	1.856.321	101.156
Kortlopende schulden	1.970.273	237.029
Totaal passiva	2.094.110	2.113.852

8. Geconsolideerde staat van baten en lasten

Omschrijving	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Publieksinkomsten	118.810	118.000	93.850
Sponsorinkomsten	0	0	0
Indirecte opbrengsten	178.572	168.000	159.780
Totaal opbrengsten	297.382	286.000	253.630
Subsidies gemeente Amsterdam	203.250	203.250	208.090
Overige subsidies uit publieke middelen	2.853	0	11.356
Bijdragen uit private middelen	322.721	306.500	424.966
Totaal subsidies /bijdragen	528.825	509.750	644.413
Totaal baten	826.207	795.750	898.043
Personeelskosten	472.036	397.146	485.069
Afschrijvingen	2.821	2.821	2.821
Huur	0	0	0
Hypotheek	78.734	79.300	84.005
Onderhoudskosten	45.632	78.200	75.777
Huisvestingskosten	69.619	67.500	89.870
Algemene kosten	45.365	33.000	36.789
Collectiekosten	6.523	5.600	6.827
Marketing en fondsenwerving	30.181	38.500	29.271
Tentoonstellingen en activiteiten	128.940	94.500	171.380
Totaal lasten	879.850	796.567	981.809
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-53.643	-817	-83.766
Saldo rentebaten/-lasten	656	817	1.803
Saldo bijzondere baten en lasten	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	-52.987	0	-81.963
Het saldo wordt gemuteerd op:			
Bestemmingsfonds groot onderhoud	-23.369	0	-7.577
Rita en Rudolf Boon-Schillingfonds	-22.560	0	-33.671
Algemene Reserve CHH	-14.769	0	-31.171
Algemene Reserve BM	7.711	0	-9.544
Totaal resultaatbestemming	-52.987	0	-81.963

9. Toelichting op de geconsolideerde balans: grondslagen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld conform het handboek van verantwoording Kunstenplan subsidie Gemeente Amsterdam. De jaarrekening is opgesteld in euro's. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Museumcollectie

De museumcollectie is niet gewaardeerd. Voor zover niet in het bezit van het museum, is een deel van de (oude) Bijbelcollectie door het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) om niet in bruikleen gegeven. De oorspronkelijke kerncollectie van het museum (archeologische en religieuze voorwerpen, modellen, 19^e eeuwse 'souvenirs' uit het Heilige Land, de Tabernakel en alle toebehoren e.d.) bekendstaand onder de naam 'Schoutencollectie', is op 21 september 2007 door het NBG aan het Bijbels Museum geschonken.

Materiële vaste activa

De gebouwen worden gewaardeerd tegen aanschafprijs. Ontvangen subsidies ten behoeve van de restauratie zijn ten gunste van de restauratie geboekt. Er wordt niet afgeschreven op de gebouwen. Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd indien zij de gebruiksduur van het object verlengen. Een deel van de indirecte kosten en rente op schulden wordt over het tijdvak van vervaardiging aan de vervaardigingsprijs toegerekend.

Materiële vaste activa: Herinrichting museum

De kosten voor herinrichting worden steeds in vijf jaar afgeschreven.

Materiële vaste activa: Overige inventaris

Alle aanschaffingen vanaf 2002 zijn geactiveerd. Computerapparatuur wordt in drie jaar afgeschreven, de overige inventaris wordt in vijf jaar afgeschreven.

Algemeen voor resultaatbepaling

Verantwoording van baten en lasten vindt in beginsel plaats op het tijdstip waarop zij betrekking hebben. Het exploitatiesaldo wordt bepaald als verschil tussen de baten toe te rekenen aan de desbetreffende periode en lasten op grond van historische kosten, tenzij anders vermeld. Verliezen worden verantwoord zodra zij voorzienbaar zijn.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd op de nominale waarde zo nodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. Voorzieningen worden bepaald op individuele beoordeling van de inbaarheid van de vordering.

Liquide middelen, voorzieningen, langlopende schulden en kortlopende schulden

De liquide middelen, voorzieningen, langlopende schulden en kortlopende schulden worden gewaardeerd op de nominale waarde.

Consolidatie

In de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten is, naast Stichting Bijbels Museum, de volgende instelling geconsolideerd: Stichting Cromhouthuizen. Het bestuur van de stichting Cromhouthuizen bestaat uit het bestuur van Stichting Bijbelsmuseum.

Continuïteit

De stichting heeft geen subsidie gekregen voor de periode 2017-2020. Het financiële probleem dat hieronder ontstaat is opgelost doordat het Amsterdam Museum garant staat voor exploitatie van het pand in 2017 en voor de rentebetaling in het kader van de kredietovereenkomst. In de loop van 2017 wordt bepaald wat er na 2017 zal gebeuren na 2017.

Het Bijbels Museum ontvangt vanaf 2017 geen structurele subsidie meer van het Amsterdams Fonds voor de Kunst. Daarom is een nieuw exploitatiemodel ontwikkeld, op basis waarvan vanaf januari 2017 gewerkt wordt.

Het Bijbels Museum beperkt zich vanaf 2017 tot zijn programmatische- en collectietaken. Dit heeft geleid tot een reorganisatie, waarbij afscheid is genomen van medewerkers wiens functie kwam te vervallen. De exploitatie van de Cromhouthuizen is vanaf januari 2017 via een beheerovereenkomst overgedragen aan het Amsterdam Museum. Dit betekent dat onder meer alle kosten voor de openstelling, de huisvestingslasten en het onderhoud door het Amsterdam Museum worden gedragen. Alle opbrengsten zoals publieksinkomsten, inkomsten uit horeca en verhuur komen vanaf 2017 aan het Amsterdam Museum toe. Deze nieuwe afspraken dragen er aan bij dat het Bijbels Museum in het pand aan de Herengracht gevestigd kan blijven.

Het Amsterdam Museum zal met de eigen collectie en bruiklenen tentoonstellingen in het Cromhouthuis programmeren. De afspraken vergroten het publieksbereik voor beide musea en de zichtbaarheid van deelcollecties van het Amsterdam Museum in het Cromhouthuis.

De beheerovereenkomst met het Amsterdam Museum is aangegaan voor één jaar, 2017. Het Amsterdam Museum ontwikkelt in 2017 een businessplan voor de exploitatie van het Cromhouthuis, waarin behalve enkele tentoonstellingen per jaar ook een plan voor het intensiveren van commerciële verhuur is opgenomen. Dit plan zal eind april 2017 gereed zijn. Eind juni besluiten beide partijen of de beheerovereenkomst ook na 2017 kan worden gecontinueerd. Indien dat niet het geval is, zal de stichting de exploitatie van het pand staken. Het Cromhouthuis aan de Herengracht zal dan worden verkocht, waarna het Bijbels Museum met de overwaarde op het pand elders zijn programmatische activiteiten kan vervolgen.

De focus voor het Bijbels Museum ligt in 2017 vooral op de hoofdtaken collectie en programma, op het relatiebeheer met inhoudelijke partners en fondsen voor projecten en op het onderhouden van een goede relatie met de (ruim) 8000 donateurs. De donateurs leggen basis voor de exploitatie. Met hun schenkingen garanderen zij dat een compact kernteam van inhoudelijke medewerkers de collectie kan beheren en presenteren en nieuwe projecten en programma's kan ontwikkelen en produceren. Deze schenkingen zijn niet gegarandeerd. In de begroting voor 2017 is uitgegaan van kengetallen van de afgelopen jaren. Het is duidelijk dat er inspanning nodig blijft om het totale schenkingsniveau van de jaarlijks slinkende groep donateurs niet te laten afnemen. Het betekent immers dat de donateurs verhoudingsgewijs een grotere bijdrage moeten leveren om de organisatie in stand te kunnen houden.

Het Bijbels Museum gaat de komende jaren nieuwe projecten ontwikkelen in samenwerking met partners, zoals presentatie-instellingen in het land. Voor alle projecten - met uitzondering van kleinschalige interventies met werk uit de eigen collectie - wordt externe financiering gegenereerd van private en publieke fondsen. Met een aantal van deze fondsen was de afgelopen jaren al een goede relatie opgebouwd.

In 2017 zal er nieuw vrijwilligersbeleid worden ontwikkeld. Het Bijbels Museum kent al een vitale groep van circa 12 hoogopgeleide en betrokken vrijwilligers die verschillende taken uitvoeren. Zij helpen in het depot bij objectregistratie, geven rondleidingen en publieksvoorlichting op zaal, zorgen voor vervoer van kleinschalige tentoonstellingen met werk uit eigen collectie naar kerken in het land, een van hen maakt als 'vrijwillig conservator' kleine tentoonstellingen voor in de Bijbelzaal en één werkervaringsstudent zorgt voor de 'webcare' en het posten van berichten op de social media van het Bijbels Museum. Een aantal vrijwilligers studeert nog aan de Reinwardt Academie, aan de UvA of de VU en ziet het museum als plek om werkervaring op te doen en een netwerk op te bouwen. De komende jaren zullen we een groter beroep moeten en ook kunnen doen op onze vrijwilligers, en het netwerk van vrijwilligers verder uitbreiden. We kunnen hen bijvoorbeeld betrekken bij nieuwe projecten en programma's, bij publieksopbouw en bij het helpen onderhouden van de relatie met de donateurs. Hiervoor zullen we actief investeren in het uitbreiden van de groep vrijwilligers en het onderhouden van een goede werkrelatie met deze voor het museum belangrijke groep.

10. Toelichting op de geconsolideerde balans

Materiële vaste activa	31 december 2016	31 december 2015
<i>Gebouwen en verbouwingen</i>		
Aanschafwaarde per 1 januari boekjaar	1.699.961	1.699.961
Af: Afschrijvingen per 1 januari boekjaar	-	-
Af: Afschrijving over dit boekjaar	-	-
Bij: Investeringsboekjaar	-	-
Totaal gebouwen en verbouwingen	1.699.961	1.699.961
<i>Overige inventaris</i>		
Aanschafwaarde per 1 januari boekjaar	148.857	148.857
Af: Afschrijvingen per 1 januari boekjaar	-144.934	-142.113
Af: Afschrijving over dit boekjaar	-2.821	-2.821
Bij: Investeringsboekjaar	-	-
Totaal overige inventaris	1.101	3.923
Totaal materiële vaste activa	1.701.062	1.703.884

Op 17 maart 2000 is de renovatie afgerond. Met ingang van 1999 zijn ontvangen subsidies en bijdragen inzake de renovatie in mindering gebracht op de geïnvesteerde renovatiekosten. De ontvangen fondsen op naam van de Stichting de Cromhouthuizen worden ten gunste van de restauratie gebracht, tenzij anders met de subsidieverstrekker is overeengekomen. Er wordt niet afgeschreven op deze post. De taxatiewaarde van het pand bedraagt (tegen gedwongen verkoop) € 4.250.000,-.

De herinrichting is geheel afgeschreven. Met betrekking tot de overige inventaris hebben er dit jaar geen investeringen plaatsgevonden die worden geactiveerd.

Vorraden	31 december 2016	31 december 2015
Winkelvoorraad	-	11.013
Museumkaarten	-	4.448
I Amsterdam-cards	-	1.170
Totaal voorraden	-	16.630

Er is geen voorraad museumkaarten en I Amsterdam cards meer. De winkelvoorraad is geheel afgeschreven.

Vorderingen	31 december 2016	31 december 2015
Debiteuren	70.660	31.498
Kruisposten	1.175	225
Omzetbelasting	20.816	28.146
Nog te ontvangen bedragen	28.267	114.296
Vooruitbetaalde bedragen	12.564	15.374
Overig	37	-
Totaal vorderingen	133.519	189.539

Momenteel zijn er geen oninbare bedragen en dus geen dubieuze debiteuren. Het debiteurensaldo is ultimo 2016 vrij hoog. Dit komt doordat er aan het eind van het jaar nog twee grote facturen verstuurd zijn. De nog te ontvangen omzetbelasting heeft betrekking op het vierde kwartaal. De nog te ontvangen bedragen heeft voor het grootste deel betrekking op de uitkering van de museumkaartinkomsten over december.

Liquide middelen	31 december 2016	31 december 2015
Kas	1.150	883
Bankrekeningen	53.461	32.900
Deposito's en spaarrekeningen	204.917	170.017
Totaal liquide middelen	259.528	203.799

In 2016 is de liquiditeit toegenomen doordat we een aantal toegekende subsidies nog moesten ontvangen.

Algemene reserve	31-12-2015	Dotatie	Onttrekking	31-12-2016
Algemene reserve BM	29.562	7.711	-	37.273
Algemene reserve CHH	19.395	-	14.769	4.626
Totaal algemene reserves	48.957	7.711	14.769	41.899

De resultaten over 2016 wordt ten laste van de reserves gebracht.

Bestemmingsreserves en -fondsen	31-12-2015	Dotatie	Onttrekking	31-12-2016
Groot onderhoud	23.369	-	23.369	-
Rita en Rudolf Boon-Schilling Fonds	104.498	-	22.560	81.938
Totaal reserves en fondsen	127.867	-	45.929	81.938

In 2016 hebben we de laatste bijdragen ontvangen van het legaat voor de vorming van het Rita en Rudolf Boon-Schillingfonds. De gemaakt kosten voor de verbetering van de Bijbelzaal zijn ten laste van dit fonds gebracht. Het fonds wordt daarnaast gebruikt om andere opbrengsten te genereren.

Groot onderhoud	2013	2014	2015	2016	totaal
begroting	47.400	58.200	68.200	78.200	252.000
werkelijke uitgaven	248.391	27.255	75.777	45.632	397.055

Met de gemeente Amsterdam zijn bedragen afgesproken die worden ingezet voor groot onderhoud. Voor de hele kunstenplanperiode was dit bedrag € 252.000,- De uitgaven bedroegen echter € 397.055,-. Er is dus meer uitgegeven dan nodig was. Aangezien de reserve samenhangt met de gemeentesubsidie en de exploitatie van het pand Cromhouthuizen, we per 1 januari 2017 geen subsidie meer ontvangen en de exploitatie van het pand overgenomen is door een andere partij waardoor het groot onderhoud niet meer ten laste van het Bijbels Museum komt, is besloten de reserve op te heffen en het restant toe te voegen aan de algemene reserve.

Langlopende schulden	31 december 2016	31 december 2015
Schulden aan kredietinstellingen	0	1.700.000
Totaal Langlopende schulden	0	1.700.000

De schuld aan ABN-AMRO is per 1 november overgenomen door het Triodos Cultuurfonds N.V. Echter deze heeft een looptijd tot 1 januari 2018 en valt daardoor onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden	31 december 2016	31 december 2015
Crediteuren	113.952	135.872
Nog te betalen bedragen	105.763	66.233
Vooruit ontvangen bedragen	33.928	3.507
Vakantiegeld en -dagen	16.597	24.245
Loonbelasting	33	7.171
Overige kortlopende schulden	1.700.000	-
Totaal kortlopende schulden	1.970.273	237.029

Het niveau van de crediteuren ultimo 2016 wordt veroorzaakt door een groot aantal verrekeningen die aan het eind van het jaar plaatsvinden. De grootste crediteur is daarom ook Museum Ons' Lieve Heer op Solder en heeft betrekking op de verrekening van personeelskosten. De vooruit ontvangen bedragen betreffen de NWO-subsidie en de BRIM-subsidie.

Onder de kortlopende schulden valt de kredietovereenkomst met Triodos Cultuurfonds N.V. met een hoofdsom van € 1.700.000,- met een looptijd van jaar eindigend 1 januari 2018. Er geldt een vaste rente van 2,5% per jaar.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op de huurvorderingen berust een pandrecht als zekerheidsstelling voor de kredietovereenkomst met Triodos Cultuurfonds N.V.

11. Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

Publieksinkomsten	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Toegang	30.973	43.000	24.142
Toegang Museumkaart	72.095	60.000	55.753
Toegang I Amsterdamcard	6.959	10.000	6.616
Toegang andere vouchers	8.783	5.000	7.340
Totaal entreegelden	118.810	118.000	93.850

De geprognosticeerde opbrengstenstijging ten opzichte van 2015 is gerealiseerd. Dit wordt echter voor een deel veroorzaakt doordat er ook een positieve eindafrekening van € 12.000,- van de Museumkaart is meegenomen die normaliter altijd pas in het nieuwe jaar valt. De helft van de inkomsten wordt verrekend met het Amsterdam Museum als vergoeding voor de inrichting van de Cromhouthuizen. Deze vergoeding is verantwoord onder de post tentoonstellingslasten.

Indirecte opbrengsten	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Opbrengsten museumwinkel	-4.267	10.000	5.323
Verhuur locatie en horeca	182.838	158.000	154.457
Totaal indirecte opbrengsten	178.572	168.000	159.780

Onder verhuur locatie en horeca staan de volgende posten opgenomen: de huuropbrengsten van de Vrije Academie (€ 51.171,-), huuropbrengsten van het Amsterdam Museum (€ 53.500,-), zaalhuur (€ 6.000,-) en de ontvangsten m.b.t. horeca (€ 72.229,-). De uitgaven en inkomsten voor horeca zijn toegelicht in de bijlage.

De opbrengst van de museumwinkel valt negatief uit doordat we de hele restantvoorraad ter waarde van € 10.486,- hebben afgeschreven.

Subsidie Amsterdam	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Exploitatiesubsidie	203.250	203.250	208.090
Totaal subsidie Amsterdam	203.250	203.250	208.090

De subsidie van de gemeente Amsterdam is in 2016 geheel ontvangen.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Overige subsidies uit publieke middelen	2016	2016	2015
Rijk- BRIM-subsidie	2.853	0	11.356
Totaal overige subsidies publ. middelen	2.853	0	11.356

In 2016 hebben we het derde deel van de BRIM-subsidie, voor de onderhoud van de panden, ontvangen en gedeeltelijk uitgegeven. Het deel dat niet is uitgegeven staat gereserveerd op de balans.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Bijdragen uit private middelen	2016	2016	2015
Donateursbijdragen	221.148	276.500	219.383
Andere giften en legaten	20.290	0	76.665
Bijdrage fondsen / schenkingen	68.853	25.000	100.877
Overige inkomsten	12.431	5.000	28.041
Totaal bijdragen uit private middelen	322.721	306.500	424.966

Van donateurs is in 2016 weer iets meer ontvangen dan vorig jaar. Daarnaast hebben we in 2016 ruim € 20.000,- aan legaten mogen ontvangen. Waarmee het totaal aan donateurs giften € 34.000,- lager uitkomt dan begroot. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een lagere opbrengst.

De twee belangrijkste bijdragen onder fondsen en schenkingen zijn de laatste bijdrage van het Mondriaan fonds voor Feest € 42.067,- en de bijdrage van de Vermeulen Brauckmanstichting van € 22.000,-.

De overige inkomsten betreft diverse verrekeningen waarvan de belangrijkste de verrekening van het busvervoer van leerlingen met het Catherijneconvent van ruim € 8.000,- is.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Verdeling inkomsten	2016	2016	2015
Eigen opbrengsten	75%	76%	77%
Subsidie gemeente Amsterdam	25%	24%	23%
Eigen inkomstenpercentage	100%	100%	100%

De eis voor het realiseren van tenminste 25% eigen inkomsten wordt wederom ruimschoots gehaald.

Personeelskosten	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Lonen en salarissen	279.829	266.553	236.314
Pensioenlasten	29.175	25.000	28.807
Inhuur personeel	130.747	99.000	136.212
Overige personeelskosten	32.284	6.593	83.736
Totaal personeelskosten	472.036	397.146	485.069

De lasten voor het personeel in liggen in lijn met de begroting. De overschrijding wordt veroorzaakt doordat we reeds de salarislasten 2017 hebben moeten meenemen van medewerkers met wie we een vaststellingsovereenkomst hebben gesloten. Het gaat om een bedrag van bijna € 23.000,-

Er is voor bijna € 32.000,- meer personeel ingehuurd dan begroot. Dit werd veroorzaakt doordat we voor verhuur aan de Vrije Academie en horeca activiteiten meer personeel moesten inhuren. Deze extra personeelskosten bedroegen € 27.000,- en zijn vervolgens aan de betreffende partijen in rekening gebracht waardoor er per saldo geen nadeel ontstaat.

De overige personeelskosten waren ook ruim € 25.000,- hoger dan begroot. Dit heeft een aantal oorzaken: zo kon minder personeel worden doorberekend aan projecten en werden extra uitgaven gedaan voor de inhuur van een personeelsadviseur en de vergoedingen voor vrijwilligers.

Huisvesting en onderhoud	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Hypotheek	78.734	79.300	84.005
Groot onderhoud	45.632	78.200	75.777
Klein onderhoud	1.980	0	19.143
Schoonmaken	25.335	26.500	28.409
Energie	23.455	27.000	26.750
Belastingen gebouw	7.053	6.000	5.419
Verzekeringen	6.191	8.000	6.754
Overige huisvestingskosten	5.605	0	3.395
Totaal huisvesting en onderhoud	193.985	225.000	249.651

Op groot onderhoud is minder uitgegeven dan beschikbaar. Daarentegen is er iets meer uitgegeven aan klein onderhoud en overige huisvestingskosten die niet begroot stonden.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Algemene kosten	2016	2016	2015
Kantoorbenodigdheden	2.120	2.000	2.114
Porto, telefoon, internet	7.909	10.000	12.132
Administratiekantoor	4.320	4.500	4.045
Accountantskosten	11.365	8.000	8.250
Abonnementen	576	500	326
Contributies	3.352	2.500	2.644
Bankkosten	4.031	5.500	4.721
Overige algemene kosten	11.691	0	2.558
Totaal algemene kosten	45.365	33.000	36.789

De algemene kosten blijven aardig binnen begroting. Er is alleen meer uitgegeven aan accountantskosten in verband met de afrekening van het project Feest en aan advieskosten in verband met het niet ontvangen van de gemeentesubsidie en de afwikkeling van personeelsdossiers in het najaar.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Collectiekosten	2016	2016	2015
Collectiebeheer	55	1.000	929
Bibliotheek	86	400	88
Transport en opslag	2.355	0	1.783
Verzekeringen collectie	4.027	4.200	4.027
Totaal collectiekosten	6.523	5.600	6.827

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Marketing en fondsenwerving	2016	2016	2015
Publiciteitskosten algemeen	6.927	10.000	6.060
Representatiekosten	118	0	355
Donateurskosten	23.136	28.500	22.857
Totaal Marketing en fondsenwerving	30.181	38.500	29.271

Geprobeerd is de kosten op deze posten net als vorig jaar te drukken. Dat is gelukt.

Tentoonstellingen en activiteiten	Resultaat	Begroting	Resultaat
	2016	2016	2015
Activiteitskosten algemeen	12.504	5.000	4.010
Educatie	30	0	0
Tentoonstellingen	116.406	89.500	167.369
Totaal tentoonstellingen en activiteiten	128.940	94.500	171.380

De tentoonstellingskosten zijn als volgt verdeeld en gedekt:

Projecten	kosten	subsidie	verschil
Gelijkenissen	5.259	5.259	0
Feest	20.405	20.405	0
Bijbelzaal	10.981	10.981	0
Bijbels in het Land	3.903	2.050	1.853
Diversen	1.861	0	1.861
Zonde	14.991	0	14.991
Schoutenkabinet	1.089	0	1.089
Subtotaal	58.489	38.695	19.794
Verrekening AM	51.425	51.425	0
Audiotour	6.492	6.492	0
Totaal	116.406	96.611	19.794

De kosten voor de projecten *Gelijkenissen* en *Feest!* konden worden gedekt uit de daarvoor ontvangen subsidies. De uitgaven voor de Bijbelzaal mogen ten laste van het Rita en Rudolph Boon-Schillingfonds worden gebracht en de kosten voor Bijbels in het Land werden gedeeltelijk terugverdiend door bijdragen van de desbetreffende locaties.

Helaas is er geen aanvullende bijdrage voor het project *Zonde* ontvangen, hierdoor ontstaat een overschrijding van bijna € 15.000,- op dit project.

De verrekening met het AM betreft de bijdrage die aan het Amsterdam Museum moeten worden betaald. Dit bedrag is gebaseerd op 50% van de relevante inkomsten en wordt dus gedekt uit de inkomsten. Hetzelfde geldt voor de kosten van de audiotour die worden gedekt door hogere inkomsten.

	Resultaat	Begroting	Resultaat
Rentebaten en -lasten	2016	2016	2015
Rentebaten	656	817	1.803
Rentelasten	0	0	0
Saldo rentebaten en -lasten	656	817	1.803

Doordat de rente steeds lager wordt is de ontvangst op deze post, ondanks de betere liquiditeit, lager dan voorheen.

12. Bijlage 1: Verdeling lasten conform model gemeente Amsterdam

Verdeling lasten	Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
Beheerlasten personeel	236.018	198.573	242.535
Beheerlasten materieel	278.874	304.921	325.360
Totaal beheerlasten	514.892	503.494	567.895
Activiteitenlasten personeel	236.018	198.573	242.535
Activiteitenlasten materieel	128.940	94.500	171.380
Totaal activiteitenlasten	364.958	293.073	413.914
Totaal lasten	879.850	796.567	981.809

13. Bijlage 2: Prestatieverantwoording subsidie gemeente Amsterdam

Prestatieafspraken	Begroting 2016	Realisatie 2016
Aantal bereikte scholen	87	27
Aantal bereikte scholieren (PO en VMBO)	200	1.373
Aantal via programma's opgeleide jonge makers	105	-
Aantal tentoonstellingen	2	3
Aantal bezoekers tentoonstellingen	10.000	41.344
Aantal activiteiten voor een internationaal publiek in Amsterdam	3	3
Aandeel buitenlands bezoek van het totale bezoek	18.000	5.326

1) Het totaal aantal scholieren in 2016 was 1.621. De andere scholieren waren VO/HBO/WO of NT2 scholieren

2) Dit programma heeft geen doorgang gevonden.

3) Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bezoekers voor het gebouw en bezoekers voor tentoonstellingen.

4) De herkomst van 9.623 bezoekers (23%) was onbekend.

14. Bijlage 3: Nevenfuncties bestuursleden

De bestuursleden ontvangen geen bezoldiging voor hun werkzaamheden.

Monica Bremer

- Advocaat te Amsterdam (Bremer & De Zwaan);
- Lid Raad van Orde van de Amsterdamse Orde van Advocaten;
- Lid Raad van Toezicht VPRO;
- Lid bestuur Stichting Groene Beheer (Groene Amsterdammer);
- Lid Comité van Aanbeveling Hélène Kröller Muller Fonds.

Jan Willem van Henten

- Directeur Graduate School of Humanities/Vice-decaan Universiteit van Amsterdam;
- Extra-ordinary professor of Old and New Testament, Stellenbosch University.

Cathelijne Broers

- Directeur De Nieuwe Kerk en Hermitage Amsterdam;
- Voorzitter De Plantage Amsterdam;
- Bestuurslid Peter Gerritsz Orgel;
- Voorzitter Amsterdamsche Kring;
- Commissaris Rabobank Amsterdam;
- Lid jury IJ-prijs.

Maarten Timmers Verhoeven, penningmeester

- Vice Managing Director Elektor International Media
- Managing Director Xingo Publishing
- Bestuurslid Stichting Viktor IV (2015)
- Directeur Bernini Advies & Interim

Sijbolt Noorda, voorzitter

- Voorzitter Raad van Toezicht Codarts, Rotterdam;
- Voorzitter Raad van toezicht Muziekgebouw aan het IJ, Amsterdam;
- Lid International Advisory Board Universität Tübingen;
- Voorzitter adviescommissie documenten Anne Frank, Amsterdam;
- Voorzitter adviesraad Instituut Interdisciplinaire Studies UvA, Amsterdam;
- Voorzitter adviesraad AFS 2.0 UvA/VU, Amsterdam;
- Hoofdredacteur Th@ma, tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Onderzoek in Nederland en Vlaanderen;
- Directeur-Groootaandeelhouder MS369 B.V., Amsterdam
- Docent, adviseur, bestuurder namens MS369 B.V.
- President Academic Cooperation Association, Brussel;
- President Magna Charta Observatory, Bologna

- Lid Akkreditierungsrat Deutschland, Bonn/Berlin;
- Senior expert Institutional Evaluation Program European University Association;
- Senior expert Audit Internationalisierung Hochschul Rektoren Konferenz, Bonn;
- Lid International Advisory Board Freie Universität Berlin;
- Board member International Baccalaureate, The Hague;
- Voorzitter Stichting Groene Beheer (Groene Amsterdamer).

15. Bijlage 4: Overzicht horeca

Exploitatie Horeca	Begroot	Realisatie	
Omzet		92.400,66	
Doorbelaste personeelskosten		12.414,00	
Inkoopwaarde van de omzet		-32.585,36	
Totale marge	57.000,00	72.229,30	(1)
Personeelskosten	45.000,00	65.030,95	(2)
Overige kosten	0,00	1.504,16	(3)
Overige kosten	45.000,00	66.535,11	
Saldo	12.000,00	5.694,19	

Zaalhuur	Begroot	Realisatie	
Zaalhuur	10.000,00	6.053,76	(1)
Saldo	10.000,00	6.053,76	

Vrije Academie	Begroot	Realisatie	
Verhuur	37.500,00	36.708,00	
Doorbelaste personeelskosten	0,00	14.463,75	
Totale opbrengst	37.500,00	51.171,75	(1)
Personeelskosten	0,00	14.463,75	(2)
Saldo	37.500,00	36.708,00	

(1) Dit is zichtbaar onder de post: Verhuur locatie en horeca

(2) Dit is zichtbaar onder post: inhuur personeel

(3) Dit is zichtbaar onder de post: Overige algemene kosten

16. Bijlage 5: Begroting 2017

Bijbels Museum	2017
Personeelskosten	162.750
Inhuur personeel	12.000
Algemene kosten	9.750
Collectiekosten	7.500
Marketing	3.000
Fondsenwerving	25.000
Totaal lasten	220.000
Donateursinkomsten	220.000
Totaal baten	220.000
Saldo	0

Cromhouthuizen	2017
Rentekosten	42.500
Totaal lasten	42.500
Bijdrage Amsterdam Museum	42.500
Totaal baten	42.500
Saldo	0

17. Controleverklaring door de onafhankelijke accountant